

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

THEORETICAL BASIS OF MANAGEMENT OF THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE

УДК 658.15

Чемчикаленко Р.А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів і кредиту
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету

Сукрушева Г.О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
економіки та менеджменту
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна

Ткаченко А.Ю.

студент
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету

В представленому дослідженні, визначено поняття управління фінансовим станом підприємства, в сучасних умовах розвитку економіки держави. На основі літературних джерел, авторами наведено власне поняття цієї економічної категорії – фінансовий стан це результат фінансово-господарської діяльності підприємства, який можна оцінити за допомогою комплексних показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів його фінансової конкурентоздатності, тобто платоспроможності, кредитоспроможності та виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами. Обґрунтовано основні інструменти діагностики фінансового стану підприємства. Доведено необхідність постійного моніторингу фінансового стану, виходячи із постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. В роботі узагальнено етапи формування управлінських рішень щодо фінансового стану підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова стійкість, вартість підприємства, платоспроможність, фінансові ресурси, фінансова спроможність.

В представленном исследовании, определено понятие управления финансовым

состоянием предприятия, в современных условиях развития экономики государства. На основе литературных источников, авторами приведенное само понятие этой экономической категории – финансовое состояние это результат финансово-хозяйственной деятельности предприятия, который можно оценить с помощью комплексных показателей, характеризующих наличие, размещение и использование финансовых ресурсов его финансовой конкурентоспособности, т.е. платежеспособности, кредитоспособности и выполнения обязательств перед государством и другими предприятиями. Обоснованы основные инструменты диагностики финансового состояния предприятия. Доказана необходимость постоянного мониторинга финансового состояния, исходя из постоянных изменений внешней и внутренней среды предприятия. В работе обобщены этапы формирования управленческих решений относительно финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: финансовое состояние, финансовая устойчивость, стоимость предприятия, платежеспособность, финансовые ресурсы, финансовая состоятельность.

In the presented study, the concept of management of the financial condition of the enterprise, in modern conditions of development of the state economy is defined. On the basis of literary sources, the authors cited the very concept of this economic category - the financial condition is the result of the production and financial activity of an enterprise; it can be assessed on the basis of a system of indicators characterizing the availability, placement and use of financial resources of its financial competitiveness, i.e. solvency, creditworthiness and fulfillment of obligations to the state and other enterprises. The main tools for diagnosing the financial condition of the company are substantiated. Proved the need for continuous monitoring of the financial condition, based on the constant changes in the external and internal environment of the enterprise. The paper summarizes the stages of formation of management decisions regarding the financial condition of the company. The essence of assessing the financial condition of an enterprise is to obtain complete, reliable and timely information on the financial capabilities of the enterprise, identification of changes, development trends and factors of influence. The object of analysis can be an enterprise, its structural subdivision, as well as a business operation. The subjects of analysis are users of financial information about the activities of the company, which are directly or indirectly interested in obtaining it. The assessment of the financial condition of the company helps to timely solve the issues of improving the current movement of financial resources, their formation and use, planning of economic activity. On its basis, financial support of the strategy and tactics of the enterprise for the long-term period is being built. The main tasks of financial activity are: the choice of the optimal forms of financing, the structure of the capital of the enterprise and the directions of its use in order to ensure a stable high profitability; balancing on time of receipts and expenses of means of payment; maintenance of proper liquidity and timeliness of settlements. The main content of the financial activity of an enterprise (organization) is the proper provision of financing.

Key words: financial condition, financial stability, enterprise value, solvency, financial resources, financial viability.

Постановка проблеми. В умовах економічної реформи суб'єктам підприємницької діяльності необхідно змінювати умови та принципи управління фінансовим станом підприємства. Саме тому гостро постала проблема ефективного управління фінансовим станом суб'єктів підприємницької діяльності, виникла необхідність у розробленні системи діагностики й запобігання банкрутству, а також стратегій виходу з кризових ситуацій на самих підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою ефективного управління фінансовим станом підприємства займаються багато науковців таких як: М.Ю. Аверіна, А.О. Петінова, О.Я. Базілінська, Г.В. Савицька, Ю.С. Цал-Цалко, М.Д. Білик, в

роботах яких можна побачити напрями удосконалення управління фінансовим станом підприємства.

Постановка завдання. Метою роботи є теоретичне обґрунтування управління фінансовим станом підприємства в сучасних умовах розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні головною проблемою ефективного функціонування підприємств України є відсутність комплексної системи оцінки фінансового стану підприємств, яка б справді допомагала керівництву підприємства виявляти больові точки та ухвалювати правильні управлінські рішення. Особливістю формування ринкової економіки, крім посилення впливу жорсткої конкурентної боротьби, є зміни

в технології виробництва, комп'ютеризація опрацювання економічної інформації, постійні нововведення в податковому законодавстві, зміни процентних ставок і курсів валют тощо. В цих умовах перед керівництвом підприємства виникає багато проблемних питань. Відповідь на них може дати діагностика фінансового стану, яка є одним з інструментів дослідження ринку та забезпечення конкурентоспроможності підприємства, за допомогою якого відбувається раціональний розподіл матеріальних і фінансових ресурсів. Усі ці грошові відносини становлять зміст фінансової діяльності підприємства. Наявність фінансових ресурсів є необхідною, але не достатньою умовою для оцінки раціональності господарської діяльності, що відображається у фінансовому стані підприємства. В табл. 1. представлено морфологічну оцінку поняття «фінансовий стан підприємства»

Для детального обґрунтування поняття управління фінансовим станом підприємства, необхідно дати оцінку терміну «управління». На думку

Л.І. Нечаюк, Н.О. Телеш, управління – це цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт управління за допомогою певної системи методів і технічних засобів з використанням особливої технології для досягнення поставленої мети у короткостроковій та довгостроковій перспективі. П.Ф. Друкер у своєму дослідженні «Практика менеджменту» розглядає управління у широкому та вузькому розумінні. Управління в широкому розумінні – це загальна система відносин і явищ управління в природі та суспільстві, у вузькому – це технологічна організація об'єкта управління [1, с. 45].

Основні інструменти діагностики фінансового стану підприємства узагальнено на рис. 1.

Слід зазначити, що фінансовий стан визначає місце підприємства в економічному середовищі, а також наскільки ефективними і безризиковими можуть бути його ділові відносини з комерційними банками, постачальниками, потенційними інвесторами і позичальниками. Для підприємства, як і для його партнерів, представляє інтерес не тільки

Таблиця 1

Морфологічна оцінка поняття «фінансовий стан підприємства»

Автор	Поняття	Ключові слова
М.Ю. Аверіна [2, с. 52]	Фінансовий стан підприємства визначається в платоспроможності підприємства внаслідок кругообігу засобів. Стійкість фінансового стану – необхідна вимога діяльності підприємства в ринкових умовах.	стійкість фінансового стану
А.О. Пітінова [3, с. 65]	Фінансовий стан підприємства – це показник його фінансової конкурентоздатності, тобто платоспроможності, кредитоспроможності	фінансова конкурентоздатність
О.Я. Базилінська [4 с. 6]	Фінансовий стан підприємства розглядається як сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства	сукупність показників
Г.В. Савицька [5, с.577]	Складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообороту і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку	стан капіталу
Ю.С. Цал-Цалко [6, с. 296]	Визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів економічних систем, реальні та потенційні фінансові можливості	використання ресурсів економічних систем
М.Д. Білик [7, с. 122]	Реальна і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою	реальна і потенційна фінансові спроможність

Узагальнено – фінансовий стан це результат господарської діяльності підприємства, який можна оцінити за допомогою комплексних показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів його фінансової конкурентоздатності, тобто платоспроможності, кредитоспроможності та виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами.

Рис. 1. Основні інструменти діагностики фінансового стану підприємства

фактичний стан подій, тобто те, що було, але і очікуваний фінансовий стан. При проведенні оцінки фінансового стану підприємства слід вивчати значення отриманих в результаті аналізу фінансового стану показників, з точки зору відповідності їх фактичних значень нормативним для конкретного підприємства рівням, визначати фактори, що вплинули на величину показника в звітному періоді та здійснювати прогноз її величини на перспективу [8, с. 42]. Оцінка фінансового стану підприємства в умовах ринкових відносин особливо важлива для визначення конкуренції і фінансової стабільності, надійності підприємства як партнера. Значною мірою втрачає значення контроль виконання планів, які регламентують діяльність підприємств, росте потреба в аналізі платоспроможності і ліквідності підприємства.

Оптимальний фінансовий стан підприємства багато в чому обумовлений стійкістю фінансової системи підприємства до змін різних зовнішніх і внутрішніх факторів, що визначає необхідність проведення регулярної її оцінки і вироблення напрямків підвищення її ефективності.

В умовах посилення зовнішньої та внутрішньої конкуренції, загострення економічної ситуації та нестабільного становища в політичній сфері нашої країни підприємства досить часто через непередбачене управління фінансовим станом опиняються на межі банкрутства. Через неправильне управління фінансовим портфелем усі підприєм-

ства, які не мають чіткого уявлення щодо їх фінансового стану та не знають як його контролювати, стикаються зі значними фінансовими й управлінськими труднощами. Формуванню управлінського рішення передують наступні етапи, які узагальнено на рис. 2.

Правильне управління фінансовим станом, особливо за несприятливих умов – це запорука успішної та прибуткової діяльності в довгостроковому періоді.

Розвиток можливих негативних кризових явищ, які впливають на підприємство, можна попередити завдяки забезпеченню інформацією персоналу з управління, постійному моніторингу стану справ у країні, де знаходиться підприємство, та у світі, безперервному аналізу фінансового стану та аналізу поточного стану фінансової стійкості підприємства, своєчасній оцінці, його здатності втриматись на ринку в період кризового явища і мати розвиток після нього.

Зміст управління фінансовим станом підприємства полягає в ефективному, безперервному моніторингу та в досягненні оперативних, тактичних та стратегічних цілей підприємства, що заплановані підприємством на поточний та майбутній період.

Висновки з проведеного дослідження. На основі проведеного дослідження, можливо визначити, що управління фінансовим станом підприємства це складний процес – результатом якого буде одержання позитивного фінансового результату під-

Рис. 2. Етапи формування управлінських рішень щодо фінансового стану підприємства

Джерело: [3, с. 382]

приємством, і поступове збільшення його ринкової вартості. Поглиблений моніторинг, використання різних методів оцінки фінансового стану дадуть змогу фінансовим менеджерами приймати ефективні та вчасні рішення щодо управління наявними фінансовими ресурсами підприємства, вирішувати питання залучення необхідних фінансових ресурсів за прийнятними умовами, тобто в мінливих умовах економічних перетворень впроваджувати різні моделі з управління фінансовим станом підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Стеців Л.П. Теоретико-методичні аспекти управління фінансовим станом підприємства. *Наукові записки*. № 1-2. 2014. С. 44-48.
2. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 9. С. 92-100.
3. Пітінова А.О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства: сутність і необхідність. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки*. 2013. № 4. С. 379-389.
4. Базилінська. О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 328 с.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 662 с.
6. Цал-Цалко Ю.С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія практика та інтерпретація : монографія. Житомир : Житомир. держ. технолог. ун-т, 2004. 506 с.
7. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 117-128.
8. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. Київ : Знання, КОО, 2006. 378 с.

REFERENCES:

1. Steciv L.P. (2014). Teoretiko – metodichni aspekti upravlinnya finansovim stanom pidpriyemstva [Theoretical and methodical aspects of management of the financial condition of the enterprise]. *Naukovi zapiski*, № 1, pp. 44-48 (in Ukrainian).
2. Averina M.Yu. (2012) Analiz ta ocinka finansovogo stanu pidpriyemstva: shlyahi pokrashennya. [Analysis and evaluation of the financial condition of the enterprise: ways of improvement]. *Aktualni problemi ekonomiki*, № 9, pp. 92-100. (in Ukrainian).
3. Pitinova A.O. (2013). Kompleksna ocinka finansovogo stanu pidpriyemstva: sutnist i neobhidnist. [Comprehensive assessment of the financial condition of an enterprise: the nature and necessity]. *Molodizhnij naukovij visnik UABS NBU, Seriya: Ekonomichni nauki*, № 4, pp. 379-389. (in Ukrainian).
4. Bazilinska. O.Ya. (2012). Finansovij analiz: teoriya ta praktika: navch. posib. [dlya stud. vish. navch. zakl.] [Financial Analysis: Theory and Practice]. Kiev: Centr uchbovoyi literaturi, 328 p. (in Ukrainian).
5. Savytska H.V. (2005) Ekonomichni analiz diialnosti pidpriyemstva. [Economic analysis of enterprise activity]. navch. posib. Kiev: Znannia. (in Ukrainian).
6. Tsal-Tsalko Yu.S. (2004) Statystychnyi analiz finansovoi zvitnosti: teoriia praktyka ta interpretatsiia. [Statistical Analysis of Financial Reporting: Theory of Practice and Interpretation]. Monohrafiia. Zhytomyr: Zhytomyr. derzh. tekhnoloh. un-t. (in Ukrainian).
7. Bilyk M.D. (2005) Sutnist i otsinka finansovoho stanu pidpriyemstv. [The essence and assessment of the financial condition of enterprises]. *Finansy Ukrainy*, № 3, pp. 117-128. (in Ukrainian).
8. Korobov M.Ya. (2006) Finansovo-ekonomichni analiz diialnosti pidpriyemstv: [Financial and economic analysis of enterprises]. navch. posib. Kiev : Znannia, KOO. (in Ukrainian).

Chemchykalenko Ruslan

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance of
Kyiv National University of Trade and Economics

Sukrusheva Hanna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economics and Management
V.N. Karazin Kharkiv National University

Tkachenko Alina

Student
Kharkiv Institute of Finance of
Kyiv National University of Trade and Economics

THEORETICAL BASIS OF MANAGEMENT OF THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE

The purpose of the article. In conditions of economic reform, business entities must change the conditions and principles of management of the financial condition of the enterprise. That is why the problem of effective management of the financial status of business entities was acutely felt, there was a need to develop a system of diagnosis and prevention of bankruptcy, as well as crisis exit strategies at the enterprises themselves, therefore this research topic is relevant. The purpose of the work is theoretical substantiation of the management of the financial condition of the enterprise in the current conditions of economic development.

Methodology. In this paper a theoretical analysis of the management of the financial state of the enterprise was conducted, based on a comparison of categorical apparatus, generalization, and synthesis with the help of modern literary sources.

Results. Today, the main problem of the effective functioning of Ukrainian enterprises is the lack of a comprehensive system for assessing the financial condition of enterprises, which would really help the management of the company to identify the pain points and make the right managerial decisions. The peculiarity of the formation of a market economy, in addition to increasing the impact of hard competition, is the change in production technology, computerization of the processing of economic information, constant innovations in tax legislation, changes in interest rates and exchange rates, etc. In these circumstances, before the management of the company there are many problematic issues. The answer to them can be a diagnosis of financial condition, which is one of the tools of market research and ensuring the competitiveness of the enterprise, through which the rational distribution of material and financial resources is carried out. All these monetary relations form the content of financial activity of the enterprise. The availability of financial resources is a necessary, but not sufficient condition for assessing the rationality of economic activity, reflected in the financial state of the enterprise.

Generally – the financial condition is the result of an enterprise's economic activity, which can be assessed with the help of complex indicators characterizing the availability, placement and use of financial resources of its financial competitiveness, that is, solvency, creditworthiness and fulfillment of obligations to the state and other enterprises.

Practical implications. On the basis of the research, it is possible to determine that management of the financial state of the enterprise is a complex process – the result of which will be the receipt of a positive financial result of the enterprise, and a gradual increase in its market value. In-depth monitoring, the use of various methods for assessing the financial situation, will enable financial managers to make effective and timely decisions on managing the company's financial resources and to decide on the attraction of the necessary financial resources under acceptable conditions, ie to introduce different models for managing the financial condition of the enterprise under changing conditions of economic transformation.